

Araarso Daddalo

Leveled

Kuni irkisaanchu maxaafi ‘USAID’inni afi’nonni woxu irkonni
‘Save the Children’i, Rosu Ministerenna Wodiidi Daga
Dagoominna Manni Qoqqowu Mangiste Rosu Biiro mittimmate
sumiimmenni qixxaawe attamamino.

2009 M.D

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Save the Children

The CC By license lets others distribute, adjust, and build upon this work, for free or commercially, as long as credit is given to the original creation. However, any changes from the original must be indicated.

For more info please refer: <https://creativecommons.org/licenses/>

Araarso Daddalo

Kifile 4

Lamala 26

Qaagiishsha

Aante shiqqino niwaawe (dhagge) illachishshannohu nabbawate huwato aanaati. Niwaawete albaanninna gedensaanni noo xa'mo dawartannota xawisatenni niwaawete mereero shiimare taxxi yitanni nabbabbinore xaphi assidhanno gede kaayyo uyiyyensa. Rosaano niwaawe nabbawate albaanni konni albaanni affinore kultanno gede xa'matenni jawaachishshensa. Konni garinni rosaanonnita niwaawe nabbawate hasatto kakkayissinihu gedensaanni niwaawe nabbawa hananfona. Rosaano irkissinanni baali, xa'muwa dawarate rosaano baala beeqqo assitanno gede jawaachishshensa. Uytanno dawarono haadhinanni taashshi'ri-tumo uyiyyensa.

Nabbawate Albiidi Xa'mo

Biddissa: Niwaawe nabbawakkira balaxxe tenne woriidi xa'mo dawarate wo'naali.

1. Afootto/ahu daddalu dani no? Maatinna maati?
2. Hiikku rooranno?

Gafa Mite

Araarso Mayimma

Araarso Booni gaangaawi woradira ilame lophinoha ikke anna Ataaro. Amasi Laanse Laaleego yineenna jawaantesenni qarqaraho egennantino manchooti. Annisi Ataaro Irrangohu Araarso tonaa mittu dirihu hee'reenna hedeweelchu dhibbinni ree baino.

Araarso annasi anjesinni hoogasinni heeshshosira qarra duqqe sairono amasi jawaantenna isi umisi sharro lowo deerra iillishsheennasi qawaaxxotenni noo manchooti. Yanna yannatenni heeshshosi

woyyeessi'ranni umisinni sae wolehono ikkasinni isi gedeehu ayirradu, afi'raamunna egennaamu dino yinanni geeshsha iillinoho.

Araarso Ataarohu ilami yannanni kayse mannimmasi aana gawajjo afi'rirono, danchu akatinninna gadenni konne deerra iillino. Anjesira biso laansheessanno dhibbinni amadammohura, guraydi waatisi laanshaaweennasi guracho anganna guracho lekka laaffe ba'inosi. Konninni kainohunni, honkolli yaanni qaafanno woyte laanshaabbino angasi kawa ka'a wixantanna ha'ranno.

Araarso bisu gawajjosi loosannore hanafe gudate dandoo ajjannosi gede assite diegentinosi. Saonka, wolqa hooge woleho woroo hige leella hoogate heeshshosi giddo kaajjado sharro assate lowo wolqa ikkitinosi. Hakkiinnino sae, umosi wolu ledoo taashshe la"annohura egennotenninna dhukunni isi woroonni noohura nafa lowo geeshsha mararanno manchooti. Gadesinni manna baalaho danchareenna

woyyaawinore halchannohura kaa'lame baxillunni
hee'ra baxanno.

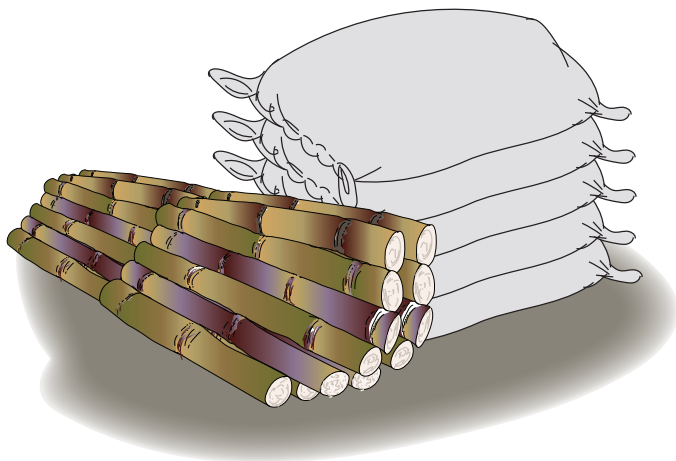
Araarso oosote annaatinna hala'lado maate
irkisaanchooti. Oososi giddo lamu seenne ikkana,
mittu labbaa beetti xaphooma sase ila ooso noosi.
Wole kayinni, mittu labbaahunna mitte meyati losso
ooso noosi. Galtesi danchile Haxxiyyiti aye woyneno
qotesi heedhe hedotenninna wolqatenni irkisate
badhera higge diegentino.

Araarso tonaa mitte kifile geeshsha rose mereeroho
agurirono, hashshita e"e rososi gudate lowo hexxo
noosi. Ayiddaamasi Danchile rosose honse kifilera
gashshite agurte keeshshitinoti injo kalaqidhe
hashshita rosate mixo amadde no. Oosonsa dirinsa
deerri garinni addi addi kifilera rossanno. Konne
baala la'nanni woyte, Araarso maate heeshshonsa
danchu garinni massagganni yaaddonna dadillu
nookkiha yanna yannatenni woyyimma leellishshanni
noota ayno afino.

Araarso rosanni noo roso mereeroho uurrise maatesi
heeshsho woyyaabbara addi addi raginni daddalo
kaajjishe amade ale woro dodamanni leellanno.
Daddalu kuni roso aguri kawa hanafinohonna bi're
anjesi yannanni kayse suutu suutunni assanninna
wo'naalanni dayinoho. Konnira, Araarsora daddalu
biso assi're hundinni hanafe adhe dayinoha ikkasi
baalunku farci'ranno. Qoleno, horoonsi'ranno
hayyonni kae isira daddalunniti addi kaayyo noosita
mannu duuchu ammanino coyeti.

Deerri deerrisinni xaa geeshsha daddalanni
dayinohu daddalu dani addi addiho. Qara qara
ikkinori giddo shonkooru daddali, maxinete daddali,
bunu daddalinna bulleete faabiriki egennantinore
ikkitanna, mittunni woleho sa"anni bulleete faabirika
fa'nate geeshsha iille no.

Gafa Lame

Shonkoorunna Maxinete Daddalo

Araarso, angatenna lekkate laanshaambesi ittissusikkinni daddalosi kaajjishe amade lophara dandiino. Roso rosanno yannara umo asse hanafinohu shonkooru daddalo ikkana aanteteno maxinete daddalira higin.

Araarso shonkoora daddala hanafinohu sase kifile rosanni hee're anniweelo ikkinohura ama assitannorira irko ikkara yeeti. Hanafi yannara, amasi sase saantenni shiificho hirteennasi sase shilingenni shoonkora hidhe rosu mininni higanno woyite Qawaallankaancho doogora uurre mure hiranno.

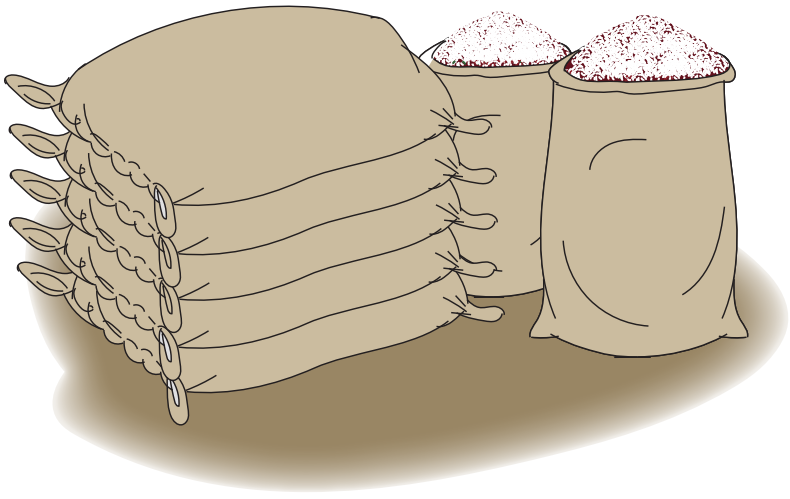
Doogaasine hasidhu bikkinni bakkunni kayise bikke muranni hidhannohura koffo heedhukkinni hiranno. Mannuno egenne ‘Araarso Shonkoora’ yaanni hidhikkinni sa”annohu dino.

Shonkooru daddalosi yanna yannatenni deerra lossanni ha’rita Qawaallankaanchote daase qasi’re kaa’litannosire lame jaalla kalaqi’ri. Hatti jaallasi Araarso lowo geeshsha baxxannosihura isi hoogino woyte ofolte hirtannosireeti. Shonkoora abbi’rannohu roore yannara deeli soodo Deela fule hidhanniiti. Araarsohu shonkooru daddali ollaaho ibbanni ha’rita mannu Araarso jawaantere dhaggeeffatanni su’masi kaysa hanafinohu hakkiinni kayseeti.

Araarso shonkooru daddalosi iibbishi’re hakko uurre gatikkinni hatte jawaantesinni maxinete daddalo hanafi. Maxinete daddalo hanafinohu shonkooru daddalo uurreikkinni shonkooru dikko iibbitanni hadhu yannara qoteho amadeeti.

Shonkooraho qasino daase halashshe mitto ragaanni maxine safare hira hanafita olluu manni hajo assi're "Araarso Maxine" yee su'ma fushshe hakiiralla dodanno. Safaranno woyteno mallaadikkinni seekke maassi're safarannohura koffo afi'rannohu mittu nafa dino.

Maxinetenni hendokki tirfe afi'ranni ha'rita shonkooru daddalo uurrise wo'munni wo'ma maxinete daddalira higasi geeshshaho. Rososi rosanni hee'ree konne maxinete daddalo hanafi kawa amasino roore yanna uytanni daddalisi kaajjara lowo geeshshi irko assitino. Araarso umisitanna amasi heeshsho irkisanni noota laino manni maalale assi'ranni mitu hinaasiro nafa mitu kayinni lede irkisate danchummatenni shiqinohu dihoogino.

Gafa Sase

Bunu Daddalo

Araarso maxinete daddalosi seekke amadasinni tonaa mitte kifilera rososi uurrisirono, hogowoho harricho hidhe daddalanni qoteho bunu daddalo hanafi.

Buna luu'lono ikko qoshunkunni mooshshinoonniha olluu manni isiwa abbanna adhanni jajjabba daddalaasinewa massanno.

Konni garinni, bunu daddalo hanafe yanna yannantenni deerra ledanni ha'rasinni maxinete daddalo dhukise bikkinni amase ha'rissara facci asse

aguri. Bunu daddalo coommishi'ri kawa hala'lado yannasi konni daddalisira aatenni amadooshshe bainokki buna higgsaancho doogonni hidhanni yinannanni luu'lo investerete (bunu daammi noonsarira) iillishanni huffi asse daddali.

Bunu daddalo garunni amadi kawa Araarso wedellimmasi yannanni ikkado dureessa ikki. Konne daddalo hanafi yannara, ollaaho gatinni xinqi're fushshe hiranno manniwiinni dikkote barra agare hidhanni hanafino. Qoleno, buna haqqunni bu'ru hee'reenna gate hidhe seekke amade iilliro umisinni xinqe dikkote hosiisanno. Konne assasinni roorse amadooshshe seyno buna hidhaanchisira shiqishanni dancha ammanooshshe kalaqi'rino.

Kuni daddali iibbanni ha'risi bikkinni Araarso daddalate wolqasi lexxitanni dagginohura hundasi loossannore haammata loosaasine qaxadhe investerchimmate deerrinni loosa hanafi. Diru dirunkunni daddalu hala'lanni ha'rasinni qarqaraho no yinoonni dureessa ikke amasi, umisinna wolootu

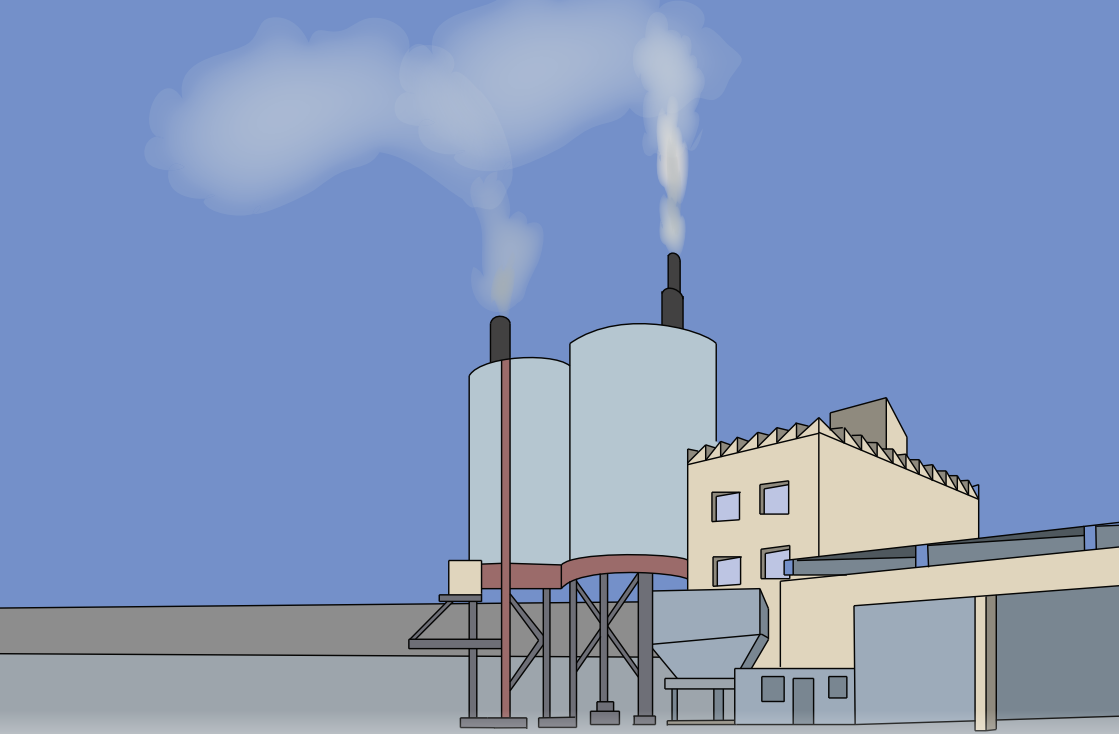
heeshsho woyyeessate dandii. Luu'lote daamma qasi're addi addi qarqarira hala'ladonna kaajjado looso loosi.

Araarsohu bunu daddali iibbisi gedensaanni, addi addi deerra qaafanni babbaxxino darga jajjabba magaaziinna minatenni gobbate deerrinni bunu daddalo ha'rissannori ledi loosa hanafi. Hawaasi katamira maatesi ledi hee'rate mineno mi'ne kaameelano afi're loosannoha ikki. Amasirano, Boona Qawaallankaho hoola yinoonni mine mineennase qawaaxxotenni heedhanno. Konne la"anno baali Araarso raga qole maassi'ranni, qoleno dhagge assi'ranni, "Hoola Maganoho, mitte ho'le wole diho'lanno isi!" yaanno.

Isino galte adhe dancha heeshsho hee'rate gobbaanni shiimmammaadda daddalo amaddinore woxe liqiissanni irko assannoha ikkino. Aye dani daddalono misha hasiissannokkitanna hayyotenni amande qitiichinanni ha'risa gara ikkitinota seekke amaalanno.

Bunu daddali mitte gobbanni wole gobba sonkanni daddalo ikkasi deerrinni Araarso isilanko buna Boona Qawaallankaho, Alatta Wondonna Hawaasa noo magaaziinnara qixxeessanni Addisaawa hogowe gobbara soyanno. Kunino, ogimmatenni haaro tekinolojete egenno horoonsi'ne assinanni luphiima deerra afi'noho. Araarso, daddalu yanna aanno looso ikka hoogirono, woranni kaysanni hashsha rose tonaa lame kifle guda calla ikkikkinni babbaxxinoha ogimmate qajeelsha adhanni egennaamo ikkino.

Egennote lophosi daddalu lophosira lowo irko assitinohura, Araarso daddali bununni sae wole daddalo daddalanno doogo fanasi digattino. Kuni Araarsora haaroo'mannosire ikkinokkihura shotunni assara dandaannoho. Konne ikkino daafira, Hawaasi katamira bulleete faabirika uurrisi'rate addi addi raginni jawaata sharro assate widira higi. Hedinore assikkinni agurannokkita ayno afino coyeti.

Gafa Shoole

Bulleete Faabirika

Araarsora bunu daddali jeefonniha ikkinosikkita ammane wolere assate hakkiinni roorrore hede mixi'ranni keeshshino. Mixi'rino garinnino, bulleete faabirika uurrise hala'ladunni loosate assa noosire baala assatenni bulleete faabirika uurrisi'ri. Konni faabirikira loossannota baca loosaasine qaxare

wolootaho loosu kaayyo kalaqasinni mangistetenni
ba'raarshano afi'rara dandiino.

Addi addi qarqarira hirote mereersha uurrise
bullee qarqaru mannira rakasunni tuqissanno
daddalaasineno umisinni kalage danchare loosanno.
Konne loosanno woyte, “Daafurummo, hexxo
mudhummo, hoolle”e ka’a!” yee horontanni mitto
barrano hifatamanna anfe diegenninoonnisi.

Faabirika uurrise konne daddalo hala’ladunni
hanafi gedensaanni, babbaxxitino hayyonni daddalu
ragasi yanna yannantenni biifisanninna qitiichanni
halashshasinni su’misi ka”annokki base dianfanni.
Qarqaraho danchare hedannohura anfosihuno
anfosikkihuno baxannosihura, “Maganu lubbotenni
worosi,” yaanni maassi’rannosi. Isi daddali umisi
buxima hunnoha calla ikkikkinni wolootu buximano
aaninsanni giggishshe hoolinoha ikkasinni lowo
mannooti buximansa habbino.

Araarso bulleete faabirika uurrisi gedensaanni, kuni faabiriki gumaamo ikke albillitte woyyino garinni sufara addi addi hayyo horoonsi're loosanni no. Isiiwinni adhite xuxxulunni tuqqissannore konni qarqarinni sae wolu qarqarirano hala'lishe amaxxino garinni kaajjishe loosanni leellanno. Faabirikisi, barrunni tonnu kumi kuntaali aleenni loosanna hakko deerrinni tuqisanni no. Konne roorse loosanno gedeno assate yanna yannantenni hasiisannore wonshanni latishshu wolqa ledanni ha'ranno gede lowore loosanno.

Gafa 5

Araarsonna Maatesi Heeshsho

Araarso maate fakkantinota calla ikkikkinni heeshshonsano woyyaabbe noo maateeti. Araarso galte Danchile Araarsonte gede hashshi roso e'e kolleejje ea hooggurono rosose guddino. Oosonsa giddo mitte maa'niiditi lowiidi dirimira rossanni guda rakke heedhurono, ku'uri meyyatinna labbaahu Yuniverste e'e rossanni afantanno.

Konne la'nanni woyte Araarso, laanshaawa anganna lekka afi're hexxosi mudhe doogote gatikkinni fayyo mannimma afi'nohu aleenni sharrame umisinna maatesi heeshsho woyyeessate hoollosiri dino.

Gobbankeranna qarqarinkera bisisi aana gawajjo noosikkiha assi'ra, loosi'ranna dadda'la dandaanni 'didandiineemmo' yee anga xaaxi're ofollannohu me"eho? Addi addi garinninna dandiinni bisinsa aana gawajjo afidhinorino, "Konnere calla assa dandiineemmo, konnere assa didandiineemmoreeti," yite umonsa mitto darga qoqqobbe usurtinorino me"eho? Ajuuja afi're jawaantetenni mittore asse umosi woyyeessara mixi'rannohunna minisira, olliisiranna qarqaraho duhano ikka hoogate sharramannohu addanka shiimaho.

Araarso kayinni, qarqaraho qamattete xawisate sa'no deerrinni lawishsha ikke leellinoho. Qaaqqimmasinni kayise jawimmasi geeshsha assanni daynorinna addi addi deerrinni qaafanni dayinohu heeshshote deerri dhaggeeffantanniha calla ikkikkinni roso adhinanniho. Ajuuja heedhu gedensaanni, mixi'ratenni, hayyotenninna jawaantetenni qaafanna kaajjine uurra ikkinnina bisu gawajjonna hoongi hee'nanni heeshsho dimuranno. Meyatano ikko labbaahu Araarsonni lowore rosara dandaannota baalunku wodanchanno.

Xaphi assiniro, Araarso guracho anganna lekka anjete yannasinni amadinosi dhibbinni laanshaawe gatinoha ikkasinni sae qaaqqimmasinni anniweele lophinoho. Ikkirono, amasi ledi lophasinni sae rososi rosanni hee'ree daddalo hanafe amasirano ikko woleho duhano ikkikkinni xa noo deerra iillate dandiino. Daddalo hanafinohuno umosi dandee rososino ikko wolereno hasi'rire ikkatenna assi'rate hede ka"asinniiti.

Araarso daddalo hanafi yannara shiimunninna addi addi daniha amade hanafasinni sae amadino daddalo deerri deerrisinni halashshanninna lossanni ha'risi'rino. Daddalu dana mishikkinni kae lowo deerra iillate dandiinohu mixotenninna hayyotenni assa dandiinohuraati. Umo shonkoora daddale, tenne hakkiinni maxinete daddalira sae, hakkiinnino bunu daddalo amade, jeefote bullete faabirika uurrisa dandiino. Tenne Araarso ha'rinshonninna kaajjillisinni rosa dandiineemmori bisu gawajjo hexxo mursiissannokkitanna mixi'nironna hayyoo'miniro ayereno assine lowo deerra iilla dandiinannitaati.

Nabbawate gedensiidi xa'mo

Biddissa : Aante noo xa'mo niwaawete hedo garinni dawari.

1. Tini dhagge ayere odeessitannote?
2. Araarso bisu aani muso hiikko bisisira afi'no?
3. Araarso balaxe hanafino daddali hiikkonneeti?
Jeefote amadi daddalina?
4. Araarsonni maa rositto/a?
5. Hanni Araarso dhagge haranchunni xawisi.

